

Rajavartiolaitoksen esikunta
Oikeudellinen osasto

02.04.2015

Puolustusministeriö

Puolustusministeriön lausuntopyyntö 9.2.2015, FI.PLM.2015-218, 909/40.02.00/2013

Lausunto; Tiedonhankintalakityöryhmän mietintö: suomalaisen tiedustelulainsäädännön suuntaviivoja

Puolustusministeriö on pyytänyt Rajavartiolaitokselta lausuntoa tiedonhankintalakityöryhmän mietinnöstä. Rajavartiolaitoksen esikunta, joka toimii myös sisäministeriön rajavartio-osastona, toteaa lausuntonaan seuraavaa.

Mietinnössä esitetään, että kansallisesta turvallisuudesta vastaaville sotilas- ja siviiliviranomaisille tulisi harkita toimivaltuuksia rajat ylittävään tietoliikenteeseen kohdistuvaan tiedusteluun. Lisäksi puolustusvoimille ja Suojelupoliisille ehdotetaan harkittavaksi toimivaltuuksia ulkomaan tiedusteluun, jossa hankittaisiin tietoja henkilöiltä ja tietojärjestelmistä. Toiminnalla tuetettaisiin valtion ylimmän johdon päätöksentekoa sekä mahdollistettaisiin toimivaltaisten viranomaisten ryhtyminen uhkien torjuntaan.

Rajavartiolaitoksen esikunta pitää puolustusvoimien ja poliisin tiedustelukyvyn kehittämistä tärkeänä ja perusteltuna. Yleisestikin turvallisuudesta vastaavilla viranomaisilla on perusteltu tarve saada tiedustelun avulla tietoa toimialaansa kuuluvien uhkien torjumiseksi. Puolustusvoimien sotilastiedustelusta ja Suojelupoliisin tiedonhankinnasta ulkomailla ei ole säädetty. Poliisin ja puolustusvoimien toimivalta käyttää salaisia tiedonhankintakeinoja on lainsäädännössä sidottu rikoksen käsitteeseen. Rajavartiolaitoksen esikunta yhtyy mietinnössä esitettyyn näkemykseen siitä, että toiminnasta on säädetävä yksityiskohtaisesti lailla.

Rajavartiolaitoksen esikunta katsoo, että erityisesti tietoliikennetiedustelun laajuutta ja vaikutuksia olisi vielä selvitettävä tarkemmin. Mietinnön mukaan Suomen tarpeet liittyvät rajat ylittävän tietoliikenteen tiedusteluun. Mietinnössä on lähdetty siitä ajatuksesta, että ulkomainen tietoliikennetiedustelu olisi ongelmattomampaa kuin kotimainen tietoliikennetiedustelu. Käytännössä ulkomaisen ja kotimaisen tietoliikenteen erottaminen on vaikeaa ja osin mahdotontakin. Kuten liikenne- ja viestintäministeriö erivävssä mielipiteessään toteaa, tiedustelu kohdistuisi tosiasiallisesti myös suomalaisten viestintään. Myös Rajavartiolaitoksen esikunta näkee tietoliikennetiedustelun kohdistumisen pelkästään vieraan valtion tietoliikenteeseen melko teoreettisena tilanteena. Tämä olisi otettava asianmukaisesti huomioon sääntelyvaihtoehtoja harkittaessa.

Mietinnössä on analysoitu ehdotettuun sääntelyyn liittyviä perus- ja ihmisoikeuskysymyksiä. Asian jatkovalmistelussa on tarpeen edelleen kiinnittää huomiota näihin kysymyksiin ja valittavaan sääntelytapaan. Olisi löydettävä oikea

suhde viranomaisten tiedonsaannin ja yksityisyyden suojan välillä. Rajavartiolaitoksen esikunta kiinnittää erityistä huomiota perustuslain 10 §:n 3 momenttiin, joka oikeuttaa poikkeamaan luottamuksellisen viestin suojasta lailla ainoastaan rikostutkintaan, oikeudenkäyntiin, turvallisuustarkastukseen sekä vapaudenmenetykseen liittyvillä perusteilla. Säännöstä ei voida tulkinnallisesti laajentaa kansallisen turvallisuuden johdosta toteutettavaan tiedusteluun, joten tällaisen tiedustelujärjestelmän luominen edellyttäisi perustuslain muuttamista. Tällöin huomioitavaksi tulee se, että perusoikeuden rajoittamisella tulee aina olla hyväksyttävä peruste.

Mietinnössä ei ole juurikaan käsitelty tiedustelun suhdetta henkilötietolainsäädäntöön, joka on myös merkityksellistä perustuslain 10 §:n kannalta. **Rajavartiolaitoksen esikunnan näkemyksen mukaan olisi tarpeen tarkemmin analysoida, miltä osin tiedustelu käsittäisi henkilötietoja, ja miten henkilötietojen asianmukainen suoja olisi tarkoitus järjestää.** Huomioon on otettava erityisesti perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännöstä ilmenevät periaatteet, joita henkilötietojen käsittelyssä on noudatettava. Erityisesti olisi harkittava ja tarkkaan säädettävä se, miten tiedustelun avulla saatuja tietoja voidaan luovuttaa eteenpäin kotimaan ja ulkomaan viranomaisille.

Rajavartiolaitoksen esikunnan näkemyksen mukaan on tarpeen selvittää, mitä voidaan saavuttaa olemassa olevaa lainsäädäntöä kehittämällä. Tältä osin Rajavartiolaitoksen esikunta viittaa Poliisihallituksen työryhmäedustaja Tomi Vuoren lausumaan. Rajavartiolaitoksen esikunta pitää perusteltuna sitä, että selvitettäisiin tarkemmin, mihin poliisin käytössä olevat poliisilain mukaiset salaiset tiedonhankintakeinot riittävät ja mitä tiedusteluvaltuuksia konkreettisesti tarvittaisiin. Tämä seikka puoltaa sitä Vuoren lausumassa esitettyä näkemystä, että asian ratkaisumallit saattavat olla lainsäädännöllisesti erilaisia poliisin ja puolustusvoimien kohdalla.

Rajavartiolaitoksen esikunta katsoo, että lainsäädäntöä tulisi ensi vaiheessa kehittää rikostorjunnan lainsäädäntöä täydentämällä. Tämä olisi Rajavartiolaitoksen esikunnan käsityksen mukaan mahdollista perustuslakia muuttamatta ja siten toteutettavissa nopeammalla aikataululla. On selvää, että on tarkoituksenmukaista harkita myös sotilastiedustelun ja Suojelupoliisin siviilitiedustelun toimivaltuuksista säätämistä. Tältä osin olisi ensisijaisesti harkittava toimialakohtaista sääntelyä, joka on toimivaltaisen viranomaisen hallinnonalan ministeriön valmisteluvastuulla. Mikäli katsotaan tarpeelliseksi säätää tiedustelua koskeva erillislaki, sen tulisi olla mahdollisimman suppea ja tarkkarajainen.

Voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti Rajavartiolaitos osallistuu rajaturvallisuuden ylläpitämiseen sekä omalta osaltaan rajat ylittävän rikollisuuden torjuntaan, sotilaalliseen maanpuolustukseen sekä alueellisen koskemattomuuden valvontaan. Myös Rajavartiolaitoksella on kykyä osallistua sotilastiedusteluun. Tämän vuoksi ja tiedustelutoiminnan kokonaisuuden hahmottamiseksi Rajavartiolaitoksen esikunta pitää tärkeänä, että Rajavartiolaitos voi osallistua mahdollisiin mietinnön perusteella käynnistettäviin lainsäädäntöhankkeisiin.

Rajavartiolaitoksen apulaispäällikkö
Kenraalimajuri

Ilkka Laitinen

Ylitarkastaja

Anne Ihanus

TIEDOKSI

Sisäministeriö
RVLE oikeudellinen osasto ja raja- ja meriosasto